

Sử dụng kết hợp phương pháp thảo luận nhóm với đóng vai để phát triển năng lực học sinh trường Trung học cơ sở và trung học phổ thông Bình Trung, Huyện Bắc Kạn trong dạy học môn Giáo dục kinh tế và Pháp luật lớp 11

Dặng Thị Hồng Duyên*, **Ngô Thị Lan Anh****

*Trường THCS & THPT Bình Trung, Bắc Kạn

**TS. Trường ĐHSP-ĐHTN

Received: 22/3/2024; Accepted: 28/3/2024; Published: 12/4/2024

Abstract: The article focuses on clarifying the theoretical basis, current situation and proposing the process of using a combination of group discussion and role-play to develop student competences at Binh Trung Secondary and High School, Bac Kan province in teaching the 11th grade Economic and Legal Education to improve the quality of the subject, meeting the requirements of educational innovation. The article uses the logical-historical, analysis-synthesis method to evaluate the current situation, provide procedures and requirements in teaching this subject with the combination of group discussion and role-play.

Keywords: Teaching methods, group discussion, role-play, Economic and Legal Education.

1. Đặt vấn đề

Trước yêu cầu đổi mới toàn diện sự nghiệp giáo dục đào tạo đổi mới phương pháp dạy học (PPDH), chú trọng các PPDH đặc thù bộ môn là một giải pháp được xem là then chốt, có tính đột phá cho việc thực hiện chương trình giáo dục phổ thông mới. Môn GDKT&PL được đưa vào dạy trong chương trình THPT, giữ vai trò chủ đạo giúp HS hình thành, phát triển những phẩm chất chủ yếu và năng lực (NL) cốt lõi của người công dân. Để môn học trở nên hấp dẫn với HS, hình thành và phát triển được các phẩm chất, NL cho người học, GV cần phải vận dụng linh hoạt các hình thức tổ chức dạy học (DH), kết hợp giữa các phương pháp với kỹ thuật DH hiện đại để tạo ra những tiết học bổ ích, hiệu quả đối với HS.

Đối với trường THCS & THPT Bình Trung Bắc Kạn, HS đa số là con em đồng bào dân tộc thiểu số (99,06 % bao gồm Tày, Dao, H' Mông, Nùng, Kinh, Pà Thẻn), kinh tế gia đình còn nhiều khó khăn, điều kiện học tập còn nhiều thiếu thốn, nhiều em nhút nhát, chưa mạnh dạn tham gia vào các hoạt động học tập chung của lớp. Do đó, GV khi dạy môn GDKT&PL cần phải sử dụng kết hợp các PPDH khác nhau, trong đó sử dụng kết hợp PPTLN với PPĐV sẽ phát triển được cho HS NL chung như NL giao tiếp và hợp tác, NL giải quyết vấn đề và sáng tạo, NL tự chủ và tự học; các NL đặc thù như NL phát triển bản thân, NL điều chỉnh hành vi, NL tìm hiểu và tham gia hoạt động

kinh tế - xã hội.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm cơ bản

* **Phương pháp thảo luận nhóm:** Có nhiều quan niệm khác nhau về phương pháp thảo luận nhóm (PPTLN) trong DH. Tác giả Đinh Văn Đức, Dương Thị Thúy Nga quan niệm: “Thảo luận nhóm là PPDH trong đó lớp học được chia thành các nhóm nhỏ để tất cả các thành viên trong lớp đều được làm việc, được bàn bạc, trao đổi về một chủ đề cụ thể và đưa ra ý kiến chung của nhóm mình về vấn đề đó” [2, tr.163].

Theo tác giả Lê Đức Ngọc: “Thảo luận nhóm là sự trao đổi ý tưởng, quan điểm nhận thức giữa các học viên và giáo viên, để làm rõ và làm và làm giàu sự hiểu biết các nội dung phù hợp với các hoạt động đào tạo” [4, tr.43].

Trong PPTLN đòi hỏi mỗi thành viên phải tự lực suy nghĩ, tích cực và chủ động trao đổi ý tưởng để đưa đến quan điểm thống nhất của cả nhóm, từ đó hoàn thành các nhiệm vụ học tập trên cơ sở phân công, hợp tác làm việc và kết quả làm việc của cả nhóm sau đó được trình bày, đánh giá trước toàn lớp.

* **PP đóng vai (PPĐV):** là PP mà người học sẽ tiến hành diễn thử một số cách ứng xử có liên quan đến tình huống GV đưa ra.

Các bước thực hiện PPĐV trong DH:

- GV giới thiệu tình huống, hướng dẫn HS chia nhóm để xây dựng kịch bản giải quyết tình huống.

- Các nhóm thảo luận, trả lời, xây dựng “kịch bản” và phân công đóng vai.

- Mỗi nhóm sẽ lần lượt diễn phân vai theo đúng thứ tự.

- Thứ tự các nhóm lên đóng vai.

- Các HS khác nhận xét, đánh giá.

- Cuối cùng, GV sẽ đánh giá, đưa ra kết luận để HS biết và nắm được đâu là cách ứng xử phù hợp với tình huống được đưa ra.

* Sử dụng kết hợp PPTLN với đóng vai để PTNLHS trong DH môn GDKT&PL

DH PTNL là hướng tiếp cận tập trung vào đầu ra của quá trình dạy và học, trong đó nhấn mạnh người học cần đạt được các mức NL nào sau khi kết thúc một chương trình/một chủ đề.

DH theo hướng PTNL là hình thức DH hướng tới mục tiêu “phát triển tối đa phẩm chất và NL của người học” thông qua cách thức “tổ chức các hoạt động học tập độc lập, tích cực, sáng tạo của HS” dưới sự tổ chức, định hướng của GV.

Môn giáo dục kinh tế và pháp luật (GDKT&PL) được giảng dạy trong chương trình THPT có nhiệm vụ “giúp HS củng cố, nâng cao các NL đã được hình thành, phát triển ở cấp THCS: Phân tích, đánh giá được thái độ, hành vi của bản thân và người khác; tự điều chỉnh và nhắc nhở, giúp đỡ người khác điều chỉnh thái độ, hành vi theo chuẩn mực đạo đức, pháp luật; lập được mục tiêu, kế hoạch hoàn thiện, phát triển bản thân và thực hiện được các công việc học tập, rèn luyện để đạt mục tiêu kế hoạch đã đề ra; có kiến thức phổ thông, cơ bản về kinh tế, pháp luật; vận dụng được các kiến thức đã học để phân tích, đánh giá, xử lý các hiện tượng, vấn đề, tình huống trong thực tiễn cuộc sống; có khả năng tham gia các hoạt động phù hợp với lứa tuổi để thực hiện quyền, nghĩa vụ công dân trong các lĩnh vực của đời sống xã hội và trong các hoạt động kinh tế; có kỹ năng sống, bản lĩnh để tiếp tục học tập, làm việc và thực hiện các quyền, nghĩa vụ, trách nhiệm công dân trong sự nghiệp xây dựng, bảo vệ Tổ quốc và hội nhập quốc tế” [1, tr.6].

Sử dụng các PPDH biệt lập chỉ tồn tại trên lý thuyết, còn trên thực tiễn trong quá trình DH GV luôn chủ động, sáng tạo và phối hợp hài hòa giữa các phương pháp khác nhau nhằm đem lại hiệu quả cao trong quá trình tổ chức DH.

Sử dụng kết hợp PPTLN và PPĐV trong DH môn GDKT&PL là cách thức thực hiện linh hoạt đồng thời hai phương pháp này trong quá trình DH để PTNL cho HS. GV đưa ra các chủ đề, tình huống, chia lớp làm các nhóm để nhận nhiệm vụ; HS trong các nhóm sẽ thảo

luận xây dựng kịch bản, phân vai, cùng trao đổi để diễn xuất nhằm giải quyết được nhiệm vụ nêu ra.

2.2. Thực trạng và quy trình sử dụng kết hợp PPTLN và đóng vai để PTNL cho HS trường THCS&THPT Bình Trung, tỉnh Bắc Kạn trong DH môn GDKT&PL lớp 11

2.2.1. Thực trạng DH môn GDKT&PL ở trường THCS&THPT Bình Trung, tỉnh Bắc Kạn

HS của trường THCS&THPT Bình Trung Bắc Kạn phần lớn là HS con em đồng bào dân tộc thiểu số. Ngoài việc học tại trường, về nhà HS lại còn phải giúp đỡ bố mẹ nhiều công việc. Vì vậy, HS không có thời gian học bài. Một số HS trọ học thì mãi chơi game, chơi điện tử,... Từ đó HS bị thiếu hụt kiến thức dẫn đến chán nản, không còn hứng thú khi đến trường học tập.

Trong quá trình DH môn GDKT&PL tại nhà trường, chúng tôi nhận thấy các tiết học chưa thực sự gây hứng thú học tập cho HS, HS tiếp thu bài một cách thụ động, không tích cực trong các hoạt động học tập để chủ động tìm hiểu kiến thức khiến cho hiệu quả các tiết dạy chưa cao. Điều này đã ảnh hưởng không nhỏ đến sự hình thành và phát triển kỹ năng ứng xử trong các mối quan hệ của HS.

Kết quả khảo sát đầu năm học đối với 75 HS khối 11 học môn GDKT&PL chỉ có 43/75 HS (tỷ lệ 57,3%) đạt, còn 32/75 HS (tỷ lệ 42,7%) chưa đạt.

Căn cứ vào kết quả khảo sát và quá trình DH thực tế tại nhà trường, chúng tôi nhận thấy có nhiều nguyên nhân dẫn đến kết quả môn học chưa cao, các NL cần hình thành và phát triển cho HS chưa đáp ứng được yêu cầu đặt ra của môn học. Trong các nguyên nhân, GV còn chưa sử dụng có hiệu quả các PP, kỹ thuật DH hiện đại vào để nâng cao chất lượng môn học đang là vấn đề đặt ra, cần phải giải quyết. Trên thực tế, cả trường chỉ có một GV dạy môn học này, trước đây là môn Giáo dục công dân và hiện nay theo chương trình GDPT 2018, nội dung dạy GDGD ở cấp THPT được gọi là GDKT&PL. Toàn bộ nội dung của môn học được kết cấu lại với hai mạch kiến thức chủ yếu là GDKT và GDPL với các chủ đề khác nhau. Để lựa chọn PPDH và kỹ thuật DH cho phù hợp với các chủ đề và trình độ nhận thức của HS đang là một thách thức với GV dạy GDKT&PL ở trường THCS&THPT Bình Trung, tỉnh Bắc Kạn.

2.2.2. Quy trình sử dụng kết hợp PPTLN và đóng vai để PTNL cho HS trường THCS&THPT Bình Trung, tỉnh Bắc Kạn trong DH môn GDKT&PL lớp 11

a. Các bước thực hiện

Bước 1: Chuẩn bị kế hoạch kết hợp PPTLN và

PPĐV khi soạn bài giảng. Đây luôn là bước đầu tiên, quan trọng mà GV cần chuẩn bị kỹ để đem lại kết quả cao cho giờ học. Để thực hiện tốt bước này GV cần phải:

Xác định mục đích, yêu cầu cần đạt, nội dung bài học để quyết định có kết hợp PPTLN và PPĐV hay không; phương thức cũng như thời gian kết hợp nhằm đem lại hiệu quả cao nhất cho giờ giảng.

GV cần lựa chọn sẽ thực hiện kết hợp hai phương này sử dụng cho hoạt động mở đầu hay hình thành kiến thức, luyện tập, vận dụng và thực hiện trong bao lâu, tất cả các giai đoạn đều trên lớp hay một phần thực hiện ở nhà.

Chuẩn bị những phương tiện, đồ dùng trực quan và các đồ dùng khác cho hoạt động nhóm trong giờ học khi kết hợp với PPĐV.

Hình thành các bước kết hợp PPTLN và PPĐV trong bài giảng.

Bước 2: Tổ chức thực hiện kết hợp PPTLN và PPĐV trong giờ học. Trong bước này GV cần thực hiện một số nội dung sau:

GV phân chia HS thành các nhóm học tập nhỏ; trình chiếu hoặc trưng bày phương tiện trực quan cho các nhóm quan sát hoặc phân phát phương tiện trực quan (đạo cụ) tới từng nhóm học tập; giao nhiệm vụ cụ thể cho nhóm học tập làm việc với phương tiện trực quan.

GV hướng dẫn nhóm học tập tiến hành thảo luận nhóm và xây dựng kịch bản.

HS lên trình bày kết quả làm việc của nhóm. Hình thức trình bày có thể bằng lời, viết, vẽ lên giấy hoặc ngay trên đồ dùng trực quan. Người học tiến hành phục trang và diễn xuất theo kịch bản đã được chuẩn bị trong quá trình thảo luận nhóm.

Bước 3: Đánh giá kết quả hoạt động của HS.

Đánh giá kết quả hoạt động được diễn ra giữa HS với HS. Đó là các nhóm thảo luận đánh giá hoạt động của nhau bằng việc nhận xét, bổ sung ý kiến về nội dung nhóm bạn diễn xuất để xử lý các tình huống, nhiệm vụ mà GV giao. Bên cạnh đánh giá giữa HS với HS là sự đánh giá của GV đối với hoạt động của HS.

Các nhóm đánh giá kết quả của nhau bằng việc nhận xét, bổ sung ý kiến.

GV nhận xét kết quả hoạt động của từng nhóm, về đồ dùng trực quan nhóm đã chuẩn bị, nhận xét ý kiến bổ sung của nhóm bạn.

GV cho HS thu lại đồ dùng trực quan, cho điểm nhóm HS nếu thấy cần.

b. Cách tiến hành

- GV giới thiệu bài giảng một cách sinh động, hấp dẫn nhằm lôi cuốn người học vào quá trình học tập.

- GV chia nhóm, phát phiếu giao tình huống, câu hỏi thảo luận, trả lời theo hình thức đóng vai cho từng nhóm một cách tương đối đơn giản, không quá phức tạp và quy định rõ thời gian chuẩn bị, thời gian đóng vai trả lời câu hỏi.

- Các nhóm thảo luận, tìm hiểu nội dung tình huống, chuẩn bị lời thoại của các nhân vật, phong cách diễn xuất (lời nói, điệu bộ, cử chỉ...). Phân công các thành viên trong nhóm tham gia đóng vai các nhân vật trong tình huống. Người học hóa trang phù hợp với các nhân vật trong tình huống.

- Thứ tự các nhóm đóng vai báo cáo trước lớp.

- Các HS khác theo dõi phỏng vấn, nhận xét, đánh giá, bổ sung.

- Cuối cùng GV rút ra nội dung cơ bản (tổng kết, đánh giá, chấm điểm).

3. Kết luận

Đổi mới PPDH đang là yêu cầu đặt ra cho mỗi nhà trường, đối với mỗi GV và trong từng môn học. Đối với môn GDKT&PL nói chung, môn GDKT&PL lớp 11 nói riêng đóng vai trò góp phần hình thành và phát triển cho HS NL của người công dân Việt Nam. Do đó, để dạy tốt môn học này, hình thành và phát triển được các NL chung và NL đặc thù của môn học cho HS trường THCS&THPT Bình Trưng Bắc Kạn, GV phải không ngừng nỗ lực nâng cao trình độ, đổi mới PPDH. Trong đó, cần sử dụng đa dạng hóa các PPDH như việc sử dụng kết hợp PPTLN với PPĐV ở một số chủ đề của môn học để PTNL giao tiếp và hợp tác, NL giải quyết vấn đề và sáng tạo, NL phát triển bản thân... cho HS. Thông qua đó, người học phát huy được tính chủ động, năng động, linh hoạt, sáng tạo và có tinh thần trách nhiệm cao trong học tập đối với chính mình và các bạn trong lớp.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *CTGDPT- Chương trình môn GD&PT (Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018)*. Hà Nội

2. Đinh Văn Đức, Dương Thị Thuý Nga (2011), *PPDH GD&PT ở trường THPT*, NXB ĐHSP, Hà Nội.

3. Phan Trọng Ngọ (2005), *DH và PPDH trong nhà trường*, NXB ĐHQG, Hà Nội.

4. Lê Đức Ngọc (2005), *Giáo dục Đại học phương pháp dạy và học*, NXB ĐHQG, Hà Nội.

5. Lê Đình Trung, Phan Thị Thanh Hội (2016), *DH theo định hướng hình thành và PTNL người học ở trường phổ thông*, NXB ĐHSP, Hà Nội